

**TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS
DUSMENŲ FILIALAS**

**DUSMENŲ KRAŠTO
PADAVIMAI**

1998 m.

**Parengė D. Sabaliauskienė
Dusmenų filialo vedėja.
Nuotr. D. Sabaliauskienės
O. Virginavičienės.**

“Lietuvių liaudis po savo šiaudine pastoge yra išlaikiusi židinyje ugnelę: seną žodingą kalbą, papročius, dainas, pasakas, padavimus, priežodžius, meną.

Tai gyvas tautos šaltinis. Juo turime gaivintis, kad augtume, stiprėtume ir pagaliau, kurtume “

Lietuva apipinta padavimais. Jie perduodami iš kartos į kartą. Vienuose atskleidžiami kaimų, miestų, miestelių, kitų svarbesnių vietovių vardai. Kituose pasakojama apie milžinų paveiktą mūsų žemės paviršių, protėvių didumą bei jėgą, velnio perneštus akmenis, suakmenėjusius žmones bei gyvus akmenis, keliaujančius ežerus, supiltus piliakalnių, nugrimzdusius dvarus, bažnyčias ir kt.

Dažniausiai padavimai būna trumpi, paaiškinantys gamtos ir istorinių paminklų kilmę, praeities įvykius. Žmonės jais tiki. Būna, kad užrašinėjant padavimus, galima išgirsti net keletą skirtingų arba šiek tiek panašių versijų apie tą patį objektą arba faktą.

Šiame darbe pateikta Dusmenų bibliotekos vedėjų D. Sabaliauskienės ir M. Jermalienės užrašyti padavimai apie Dusmenų kraštą. Pateikėjai – Dusmenų krašto gyventojai.

Dusmenys ir Dusmenėliai

Seniau žmonės klajodavo iš vienos vietos į kitą. Viena tokia žmonių grupė atklydo į šią vietą, kur dabar Dusmenų kaimas ir apsigyveno. Kaimas buvo dauboje. Prie kaimo buvo geros pievos, derlingi laukai. Ir vienam ir kitam kaimo gale tekėjo upeliai.

Bet kaimą supo raistai, pelkės. Iš tų pelkių kildavo rūkai, dūmai. Jie dusindavo žmones ir gyvulius. Tada žmonės persikėlė gyventi aukščiau, nors dar ir ten rūkai juos pasiekdavo. Ilgai tą vietą vadino Dusinėliai. (Dabar – Dusmenėliai.)

O kai pelkių vietose atsivėrė ežerai, išsisklaidė rūkai, tai ir žmonės pradėjo gyventi geriau. Dalis jų grįžo į senas vietas ir pavadino kaimą Dusmenys, kiti liko gyventi naujoje vietoje – Dusmenėliuose.

Pasakojo Norvaišienė Marytė . 49m. Dusmenų km.
Užrašė Sabaliauskienė Dangira, bibliotekos vedėja.

Jurgionių kaimas

Sako, labai seniai vienas Dusmenų kaimo žmogus padarė baisų nusikaltimą. Už tai jį dusmeniškai išvarė iš kaimo į kitą upės pusę.

To žmogaus vardas buvo Jurgis. Iš pradžių jis labai sunkiai gyveno miško žeminėje, bet buvo darbštus žmogus, tai pamažu prasigyveno: pasistatė namelį, įsidirbo laukelį, parsivedė Jurgienę ir susilaukė daug gražių vaikučių. Vaikai užaugo, apsivedė, susilaukė savų vaikučių ir taip, laikui bėgant, toje vietoje atsirado kaimas. O kadangi pirmas į tas vietas buvo atėjęs Jurgis, tai kaimas vadinasi Jurgionys.

Taip jie ir gyveno dorai ir sąžiningai, žemę dirbo, gyvulius augino. Tai matydami, aplinkinių kaimų žmonės atleido už seniau padarytus blogus darbus ir visi vėl gyveno ir tebegyvena santarvėje.

Pasakojo Vincas Mastavičius 68m., Jurgionių km.
Užrašė dangira Sabaliauskienė, bibliotekos vedėja.

Pijuosas

Seni žmonės pasakoja , kad senų senovėje buvo vaikščiojantys ežerai. Staiga pakyla vėjas, kyla baisus juodas debesis. Jeigu kas nors ištaria tokį žodį, koks yra jo pavadinimas, tai debesis nurimsta, nusėda ir virsta ežeru.

Varlių kaime, kur dabar banguoja Pijuoso ežeras , kadaise buvo pieva. Buvo karšta vasaros diena. Moterys ir merginos ten grėbė šieną. Tik staiga pakilo vėjas ir iš vakarų ėmė kilti baisus juodas debesis. Dangus aptemo. Moterys labai išsigando ir puolė bėgti namo. Staiga viena mergina, (o ji buvo švepla), sušuko:

- Palaukit, aš palikau pijuostę (prijuostę)!

Kitą rytą žmonės toje vietoje pamatė tyvuliuojantį didelį ežerą, kurį pavadino Pijuosu.

Papasakojo Jonas Jermalavičius , 67m. Varlių km
Užrašė Marytė Jermalienė, bibliotekos vedėja.

Pijuoso ežeras

Psakoja, kad toj vietoj kur dabar ežeras, seniau buvo pono pievos. Toj pievoj šieną grėbė trys mergos. Staiga kilo baisi audra. Grėbėjos puolė bėgti namo. O vėjas buvo toks stiprus, kad nuplėšė vienos mergos prijuostę ir nunešė toli į pievos vidurį. Merga (o ji buvo švepla), puolė atgal į pievą šaukdama:

- Pijuostė, mano pijuostė !

Staiga atsirado baisus vikras, dangus maišėsi su žeme. Merga prapuolė tame sūkūryje, o kitos dvi išsigandusios parbėgo namo.

Kai po audros Varlių kaimo žmonės išėjo ieškoti pradingusios mergos, pievos vietoj rado ežerą. Mergos taip ir nerado, o ežerą pavadino Pijuosu.

Papasakojo Jonas Pališauskas . 69m., Dusmenų km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė, bibliotekos vedėja.

Juodzikio ežeras

Vieną vakarą, po sunkių darbų, žmogus varėsi namo du jaučius. Toj vietoj, kur dabar ežeras, buvo pelkės. Vienas jautis, vardu Juodzis, įklimpo į tą pelkę ir pradėjo skęsti. Žmogus nubėgo į kaimą šauktis pagalbos. Kai sugrižo, jautis jau buvo prasmėgęs, o iš tos vietos tryško stipri juodo vandens srovė. Ji pakilo aukštai ir tryško tol, kol prisipildė ežeras. Jame vanduo buvo tamsus, beveik juodas. Toks jis yra ir dabar.

O žmonės tą ežerą pavadino Juodzikiu.

Papasakojo Marytė Pacevičiūtė . 45m. Dusmenų km.
Užrašė D. Sabaliauskienė.

Kerėplio ežeras

Už Jurgionių kaimo, kur dabar Kerėplio ežeras, seniau buvo raistas. Kartą tame raiste uogas rinko vyras su žmona, bet paskui žmona kažkur dingo.

Vyras jos ilgai ieškojo, šaukė:

- Ona, Ona, kur tu !?

Paskui pavargo, supyko ir pradėjo šaukt:

- Kerėpla tu kerėpla ! Ir kur tave velnias nešioja!

Atėjo vakaras. Parėjo žmogus namo vienas, bet jam labai neramu darėsi – gal tikrai velnias jo žmoną paklaidino. Tada jis nuėjo pas kunigą ir jam viską papasakojo. Kunigas surinko žmones ir visi naktį išėjo dingusios moteriškės ieškot. Nuėję į tą vietą, pamatė, kad raisto vietoj ežeras atsivėręs.

Moteris taip ir neatsirado, o ežerą žmonės vadina Kerėpliu.

Pasakojo Pacevičiūtė Marytė. 45 m. Dusmenų km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė.

Bedugnis

Jurgionių miške, į pietryčius nuo Dusmenų kaimo yra mažas, raistu apaugęs ežerėlis. Sako, kad jis neturi dugno. Seni žmonės pasakoje kad, kažkas matė, kaip jame nuskendo briedis. Gyvūnas nugrimzdo, bet neiškilo. Po savaitės tas pats briedis iškilo Jurgionių ežere.

Nuo tada šį ežerėlį vadina Bedugniu.

Pasakojo Jonas Pališauskas. 69 m. Dusmenų km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė.

Žiežmuo

Sako, seniai seniai šis ežeras buvo keliaujantis ežeras. Jis tekėjo iš vienos vietos į kitą ir žmonės kalbėjo, kad jis sustos tik tada, kai kas nors atspės jo vardą. Visai žmonės spėliojo, bet niekas neatspėjo. O viena senutė nusistebėjo:

- Vaje koks vanduo, kaip žiežmuo. (Kaip žiežmuo – skaidrus.)
- Ežeras apsistojo prie Dusmenėlių kaimo. Jis ligi šiol ten banguoja, o žmonės jį vadina Žiežmeniu.

Pasakojo Vladislova Sabaliauskienė . 70m. Dusmenų km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė.

Vilkinis

Už Dusmenų kaimo, vidury miškų buvo ežeras, bet jis neturėjo pavadinimo. Prie ežero gyveno vilkų šeimyna. Vilkė, pasisėmusi į burną vandens, nešdavo gerti savo mažiems vilkiukams.

Dusmenų kaimo vyrai užmušė tą vilkę. Liko vilkas su mažais vilkiukais. Jis gūdžiai staugdavo naktimis, pradėjo keršyti kaimui: gąsdindavo žmones, išpjaudavo gyvulius.

Galų gale žmonės neapsikentė ir išėjo į mišką to vilko ieškot. Bet vilkas, pajutęs kad jo ieško, nuvedė savo vaikus gilyn į miškus. Žmonės, vilko taip ir nesuradę, grįžo namo, o tą ežerą pavadino Vilkiniu.

Vilkas nebepuldinėjo kaimo gyvulių, bet, sako dar ilgai naktimis toj pusėj gūdžiai staugdavo vilkai.

Papasakojo Marytė Norvaišienė. 49m. Dusmenų km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė.

Bildžiškių raistas

Sako, vieną naktį čigonai pavogė arklius iš Miguičionių kaimo (Varėnos raj.) pievų ir varė juos į Butrimonių turgų parduot. Norėdami paslėpti pėdsakus, jojo per miškus.

Vienoje vietoje juos pradėjo gąsdinti bildukai (velniai). Aplinkui net žemė drebėjo. Labai išsigando visi: ir žmonės, ir gyvuliai piestu stojo. Sako, vienas čigonas iš tos baimės pasikorė. Čigonai metė arklius ir išsilakstė kas kur.

Rytą Miguičionių kaimo vyrai surado miške išsiblaškičius arklius ir pasikorusį čigoną.

O tą vietą nuo to laiko pradėta vadinti Bildžiškių raistu. Vidury to raisto yra mažas, gražus Bildžiškių ežeriukas.

Papasakojo Pacevičius Antanas. 70m. Dusmenų km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė.

Velniukaraistis

Varlių kaime prie Juodzikio ežero yra nedidelis pelkynėlis, Velniukaraisčiu vadinamas. Seni žmonės pasakoja, kad seniau ten daug velnių buvo. Būdavo, išvažiuoja žiemą žmogus į Butrimonių turgų. Išvažiuot reikėdavo naktį, nes kelias tolimas ir turgus anksti prasidėdavo. Artimiausias kelias buvo pro tą pelkyną ir pro Juodzikio ežerą. Ne vienam buvo nutikę keistų dalykų – važiuoja, važiuoja ir vėl į tą pačią vietą atvažiuoja.

Ratu apie Juodzikio ežerą važinėja, kol prašvinta. Seni žmonės sakydavo, kad tai velniai žmones klaidindavo. Todėl tą vietą ir pavadino Velniukaraisčiu.

Pasakojo Jonas Jermalavičius. 67m. Varlių km.
Užrašė Dangira Sabaliauskienė.